



TO'LOV MANBAIDA SOLIQ USHLASH TIZIMINING O'RNI VA AHAMIYATI

Bank-moliya akademiyasi magistranti
Xusanov Sanjar Ziyadullayevich
Xusanov_sz@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada to'lov manbaida soliq ushlash tizimining samaradorligini oshirish yo'llari, to'lov manbaining umumiy tavsifi, to'lov manbaiga kiradigan ob'ektlar, to'lov manbaining shakllanishi va undan olinadigan soliq turlari, to'lov manbaida soliq ushlashda yuridik va jismoniy shaxslarning vazifalari haqida so'z yuritiladi. To'lov manbai bu – soliq to'lovchiga to'lovlarni amalga oshiruvchi yuridik shaxs hisoblanadi. To'lov manбайдan ushlanadigan soliq – doimiy vakillik tashkil etmasdan davlat hududidan daromad oladigan norezidentlardan olinadigan soliq. Ushbu soliq ushlab qolinadi va norezidentning o'zi tomonidan emas, balki norezidentga pul o'tkazishda daromad (rezident) to'laydiganlarga to'lanadi. Ikki tomonlama soliqqa tortishning oldini olish to'g'risidagi ikki tomonlama shartnomalar milliy qonunchilikka nisbatan manbada pasaytirilgan soliq stavkalarini belgilashi mumkin. To'lov manbaida soliqni to'lash tartibi – yuridik shaxs soliq to'lovchi bilan hisob-kitob qilayotganda soliq to'lovchi to'lashi kerak bo'lgan soliq summasini saqlab qoladi va o'zi bu summani soliq organlariga to'lab beradi. Muallif tadqiqotining asosiy masalasi O'zbekiston Respublikasida to'lov manбайдan ushlanadigan soliq turlarini ko'rsatib berish, to'lov manbaida soliq ushlash tizimi samaradorligini oshirishdagi mezonlarni aniqlash, ularni amalga qo'llagandagi ahamiyatini ko'rsatib berishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: To'lov manbai, to'lov manbaida soliq ushlash tizimi, soliq to'lovchilar, yuridik shaxs, jismoniy shaxs, daromad solig'i, foyda solig'i, norezident, resident, dividend, soliq summasi.

Annotation: This article will talk about ways to improve the effectiveness of the tax capture system at the source of payment, a general description of the source of payment, objects entering the source of payment, the formation of the source of payment and the types of taxes levied on it, the duties of both citizens and individuals when holding taxes at the source of payment. The source of payment is a legal entity that makes payments to the taxpayer. The tax levied on the source of payment is a tax levied on non – residents who receive income from the territory of the state without the creation of Permanent Representation. This tax is withheld and paid not



by the non-resident himself, but to those who pay income (resident) when transferring money to the non-resident. Bilateral agreements on the Prevention of double taxation can set tax rates that are lowered at the source in relation to national legislation. The procedure for paying the tax at the source of payment – when a legal entity is billing with a taxpayer, it retains the amount of tax that the taxpayer must pay, and it itself pays this amount to the tax authorities. The main issue of the author's research is aimed at specifying the types of taxes that are levied on the source of payment in the Republic of Uzbekistan, determining the criteria for improving the effectiveness of the tax retention system at the source of payment, indicating its importance in their implementation.

Keywords: payment source, tax capture system at the source of payment, taxpayers, legal entity, individual, income tax, profit tax, non-resident, resident, dividend, tax amount.

KIRISH

Ba'zi soliqlar soliq to'lovchining o'zi tomonidan emas, balki u daromad oladigan yuridik shaxslar tomonidan to'lanadi. Bunday holda, soliqlar to'lov manbasida ushlab qolinadi deb hisoblanadi, ya'ni, soliq to'lovchining daromadidan ushlab qolinadi ammo unga ushbu daromadni to'laydiganlarga to'lanadi.

To'lov manbai bu – soliq to'lovchiga to'lovlarni amalga oshiruvchi yuridik shaxs hisoblanadi. To'lov manбайдan ushlanadigan soliq – doimiy vakillik tashkil etmasdan davlat hududidan daromad oladigan norezidentlardan olinadigan soliq (masalan, dividendlar, foizlar, royalti va boshqa daromadlar shaklida). Ushbu soliq ushlab qolinadi va norezidentning o'zi tomonidan emas, balki norezidentga pul o'tkazishda daromad (rezident) to'laydiganlarga to'lanadi. Ikki tomonlama soliqqa tortishning oldini olish to'g'risidagi ikki tomonlama shartnomalar milliy qonunchilikka nisbatan manbada pasaytirilgan soliq stavkalarini belgilashi mumkin. To'lov manbaida soliqni to'lash tartibi – yuridik shaxs soliq to'lovchi bilan hisob-kitob qilayotganda soliq to'lovchi to'lashi kerak bo'lgan soliq summasini saqlab qoladi va o'zi bu summani soliq organlariga to'lab beradi.

Amalda daromadni oluvchi O'zbekiston Respublikasi soliq solish masalalarini tartibga soluvchi xalqaro shartnoma tuzmagan mamlakat rezidenti hisoblanishi sababli norezidentning daromadlariga to'lov manbaida soliq solinadi. Tavakkalchiliklarni sug'urta qilish, birgalikda sug'urta qilish va qayta sug'urta qilish shartnomalari bo'yicha to'lanadigan sug'urta mukofotlari O'zbekiston Respublikasi norezidentlarining to'lov manbaida soliq solinadigan daromadlariga



kiradi. Yuridik shaxslardan olinadigan foyda solig'ini to'lov manbaida ushlab qolishni O'zbekiston Respublikasi rezidentlari amalda daromadni to'lash paytida amalga oshirishlari shart.

Jismoniy shaxslarning daromadlariga solinadigan soliqni daromad manbaida to'lash – jismoniy shaxsga soliqqa tortiladigan daromadni beradigan yuridik shaxs (to'lov manbai) tomonidan to'lanishi degani.

•Masalan, “ish beruvchi – xodim” munosabatlarida daromad manbai “ish beruvchi” hisoblanadi. Dividend to'lashda esa korxonada daromad manbai hisoblanadi. Shundan kelib chiqib, daromad solig'ini hisoblash va to'lashni yuridik shaxslar amalga oshiradi. Shu asnoda, daromad oluvchi jismoniy shaxs qo'shimcha soliqlar to'lash majburiyatlaridan holi.

•Jismoniy shaxslarning daromad manbaida ushlab qolinmagan daromadlari (mulkni ijaraga berish, mol-mulkni sotish, O'zbekiston hududidan tashqarida olingan daromadlar) deklaratsiya qilinishi kerak.

To'lov manbaida norezidentning daromadlaridan foyda solig'ini ushlab bilan bog'liq masalani ko'rayotganda quyidagi qoidalariga e'tibor qaratish kerak:

1) Soliq solish ob'ekti sifatida O'zbekiston Respublikasi norezidentlarining chegirmalar qilinmagan holda to'lov manbaida soliq solinadigan daromadlari tushuniladi;

2) Jami daromad tarkibini belgilashda belgilangan me'yorga ko'ra, realizatsiya qilinayotgan tovarlar (ishlar, xizmatlar) uchun boshqa shaxslardan dastlabki haq (bo'nak) tarzida olingan mablag'lar (mol-mulk yoki mulkiy huquqlar) soliq to'lovchining daromadi sifatida qaralmaydi;

3) Soliq to'lovchining daromadi tushunchasini belgilash masalasi tartibga solinadi. Unga muvofiq tovarlarni (ishlarni, xizmatlarni) realizatsiya qilishdan olingan daromad bo'lib, ularni realizatsiya qilishdan olinadigan tushum hisoblanadi. U yuklab jo'natilgan tovarlar (bajarilgan ishlar, ko'rsatilgan xizmatlar) qiymatidan kelib chiqqan holda tovarlarni jo'natish, ishlarni bajarish, xizmatlar ko'rsatish hollarini tasdiqlovchi hujjatlar asosida belgilanadi;

4) O'zbekiston norezidentining doimiy muassasa bilan bog'liq bo'lmagan daromadlariga solinadigan soliqni hisoblash va ushlab qoidalarini norezidentning daromadlariga to'lov manbaida soliq solinadi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Ushbu tadqiqot doirasida iqtisodchi olimlar, amaliyotchilar tomonidan ko'plab izlanishlar olib borilgan va ushbu sikl davom etmoqda. Sababi to'lov manbaida soliq



ushlashda soliq majburiyatlari ijrosini ta'minlash soliq ma'muriyatchiligining asosiy vazifasi bo'lib, davr o'tishi bilan ularning yondashuvlari ham o'zgarishi yoki shunga zarurat ortishi mumkin, bu esa sohani doimiy ravishda takomillashtirib borishni talab etadi.

Soliq siyosati va soliq ma'muriyatchiligi to'lov manbaida soliq ushlab tizimini isloh qilishning eng muhim qismidir. Soliq tizimini isloh qilishning ma'muriy jihatlarini e'tiborsiz qoldirmaslik kerak (R.Bird, 2004).¹

Soliq ma'muriyati soliq to'lovchilarning daromad organlari oldidagi majburiyatlarini boshqarish uchun javobgardir. Uning asosiy to'lov manbaida soliq ushlanadigan soliqning to'g'ri miqdorini o'z vaqtida to'lashni ta'minlashdan iborat bo'lib, hukumatga tovarlar va xizmatlarni rejalashtirilgan tarzda yetkazib berish uchun zarur daromadlar bilan ta'minlaydi. Samarali soliq boshqaruvi tizimi ham rivojlanayotgan, ham rivojlangan iqtisodlar uchun juda muhimdir, chunki daromadlarning yetarli darajada yig'ilishi iqtisodiy o'sishning muhim omili hisoblanadi. Butun dunyo bo'ylab soliq ma'muriyatlarining tegishli roli mavjud soliq qonunchiligiga muvofiq soliq tushumlarini oshirishdan iborat (J.Martinez-Vazquez va boshq. 2022).²

T.Engida va G.Baisaga (2014) ko'ra, ma'lumotli soliq to'lovchilar soliq to'lashdan qochish yo'llari haqida ko'proq ma'lumotga ega bo'lishlari mumkin bo'lsada, ular soliq tizimini yaxshiroq tushunishadi va ularning rivojlanish darajasi soliqlarga nisbatan qulayroq munosabatda bo'lishga va soliq qonunchiligiga rioya qilishni kuchaytirishga yordam beradi.³

Soliq ma'muriyati har qanday hukumat tomonidan samarali to'lov manbaida soliq ushlab tizimini rejalashtirish, majburiy soliq undirish, oson undirish va olingan daromadlarni to'g'ri hisobga olish va undan foydalanishni ta'minlash uchun qo'llaniladigan taktika, g'oyalar va strategiyalarni anglatadi (S.Maiga, 2015).⁴

Umuman olganda adabiyotlarni o'rganish bo'yicha shakllangan fikrimiz, to'lov manbaida soliq ushlab tizimiga oid qonunlarga rioya qilishni tushunish iqtisodiy, ijtimoiy va psixologik nuqtai nazarlarni birlashtirgan ko'p tarmoqli yondashuvni talab qiladi. Soliqqa oid qonunlarga rioya qilish xatti-harakatlarini

¹ Bird, R. (2004). Administrative dimensions of tax reform. *Asia-Pacific Bulletin*, 10, 3– 21.

² Martinez-Vazquez, J., Sanz-Arcega, E. and Tránchez-Martín, J.M. (2022) Tax Revenue Management and Reform in the Digital Era in Developing and Developed Countries. *International Center for Public Policy Working Paper 22-01* January 2022, Andrew Young School of Policy Studies, Georgia State University, Atlanta, 1-41.

³ Engida T. G., Baisa G. A. (2014). Factors influencing taxpayers' compliance with the tax system: An empirical study in Mekelle city. *Ethiopia. eJTR*, 12, 433.

⁴ Maiga, S. (2015) The Impact of Tax Collection in Achieving Revenue Targets: The Directorate General of Taxes of Mali Case Study. *Theoretical Economics Letters*, 5, 403-409. <https://doi.org/10.4236/tel.2015.53046>



tushuntirish va bashorat qilish uchun bir qancha nazariyalar ishlab chiqilgan bo'lib, ularning har biri jismoniy va yuridik shaxslarga ta'sir qiluvchi omillar haqida o'ziga xos tushunchalarni taqdim etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida to'lov manbaida soliq ushlash tizimining samaradorligini oshirish masalalari va xalqaro amaliyotda to'lov manbaida ushlanadigan soliq soliqlarning budjet daromadlarini shakllantirishdagi o'rni bo'yicha ilmiy tadqiqotlar o'rganildi. Maqolani shakllantirish jarayonida kuzatish va tanlab olish, ilmiy-nazariy, empirik kuzatuv usullardan foydalanilgan. Tadqiqot natijalarining ishonchligi tadqiqotda qo'llanilgan xorijiy va milliy statistik rasmiy manbalardan foydalanilgani bilan izohlanadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yuridik shaxs tomonidan soliq rezidentiga to'lanadigan dividendlar va foizlar to'lov manbasidan soliqqa tortiladi:

1. Agar dividendlar va foizlar yuridik shaxsga to'langan bo'lsa, daromad solig'i;
2. Agar jismoniy shaxsga to'lov amalga oshirilsa, jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i.⁵

Soliq to'lovlarni amalga oshiruvchi shaxs tomonidan hisoblab chiqiladi va to'lanadi. Soliq miqdori soliq kodeksida belgilangan soliq stavkalari bo'yicha hisoblanadi. Har bir oluvchi va har bir daromad uchun soliq summasi alohida hisoblanadi. Soliq kodeksida daromad (foyda) solig'ining to'lov manbaida undirilishi quyidagicha ifodalangan:

Norezidentning doimiy muassasa bilan bog'liq bo'lmagan daromadiga, agar daromad manbai O'zbekiston Respublikasida joylashgan bo'lsa, jami daromaddan chegirma qilmay, ushbu Kodeksning 30-moddasida nazarda tutilgan stavkalar bo'yicha to'lov manbaida soliq solinadi.

Norezidentlarning O'zbekiston Respublikasidan tashqarida bajargan ishlaridan, ko'rsatgan xizmatlaridan olgan daromadlari O'zbekiston Respublikasi hududidagi manbalardan olingan daromadlarga kirmaydi.

To'lov manbaida soliq solish to'lovning O'zbekiston Respublikasi ichida yoki uning hududidan tashqarida amalga oshirilganidan qat'i nazar qo'llaniladi.

Norezident yuridik shaxsning O'zbekistondagi manbalardan olgan daromadlari foyda solig'iga tortiladi. Soliq norezidentga daromad to'laydigan yuridik shaxsni

⁵ Алишаева Р., каримова Р. (2023). Как уплачивать налог на прибыль у источника выплаты с доходов нерезидентов // "Norma maslahatchi" gazetasi. URL: https://buxgalter.uz/publish/doc/text180337_kak_uplachivat_nalog_na_pribyl_u_istochnika_vyplaty_s_dohodov_nerezidentov2



hisoblab chiqadi va to'laydi. Daromad solig'i olinadigan daromadlarning to'liq ro'yxati soliq kodeksining 351-moddasida ko'rsatilgan. Xususan, ushbu daromadlarga quyidagilar kiradi:

- O'zbekiston yuridik shaxsidan olingan dividendlar;
- O'zbekistonda nomoddiy aktivlardan foydalanganlik yoki undan foydalanish huquqini berganlik uchun royalti;
- O'zbekiston hududida joylashgan Aksiyalar, ko'chmas mulk, korxonalarini sotishdan tushgan daromadlar;
- norezidentga tegishli bo'lgan va komissiya shartnomasi bo'yicha o'zbekiston rezidenti orqali sotiladigan tovarlarni sotishdan tushgan daromadlar;
- O'zbekistonda yuzaga keladigan tavakkalchiliklarni sug'urta qilish shartnomasi bo'yicha to'langan sug'urta mukofotlari;
- xalqaro transport xizmatlaridan olinadigan daromadlar;
- O'zbekiston hududida foydalaniladigan mol-mulkni ijaraga berishdan olingan daromadlar;
- mulk yoki xizmatlarni bepul olish va boshqa daromad turlari.⁶

Ikki tomonlama soliqqa tortishning oldini olish to'g'risidagi shartnoma mavjud bo'lganda, to'lov manbasidagi soliq stavkalari soliq kodeksida belgilangan stavkalarga nisbatan past bo'lishi mumkin.

Norezidentning O'zbekiston Respublikasidagi to'lov manbaidan olingan, doimiy muassasa bilan bog'liq bo'lmagan daromadiga (foydasiga) manbada chegirmalarsiz quyidagi stavkalar bo'yicha soliq solinadi (1-jadval):

1-jadval

To'lov manbaida norezidentlarning daromadlariga (foydasiga) solinadigan soliq stavkalari⁷

№	Dividendlar va foizlar	10%
1	Tavakkalchiliklarni sug'urta qilishga va qayta sug'urta qilishga to'langan sug'urta mukofotlari	10%
2	O'zbekiston Respublikasi bilan boshqa davlatlar o'rtasida harakat qilishda xalqaro aloqa uchun telekommunikatsiyalar yoki transport xizmatlari (fraxtdan daromadlar)	6%
3	Royalti, ijaradan (lizingdan) olingan daromadlar, xizmatlar ko'rsatish, shu jumladan boshqaruv, maslahat xizmatlari ko'rsatishdan keladigan daromadlar va boshqa daromadlar, daromad solig'i solingan daromadlar (foyda) bunga kirmaydi	20%

⁶ O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksidagi ma'lumotlar asosida muallif tomonidan tayyorlagan

⁷ O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi. –T.: “Adolat”, 2020



Soliq kodeksida daromad (foyda) solig'ini to'lov manbaida ushlab qolish quyidagicha ifodalangan:

Daromad (foyda) solig'ini to'lov manbaida ushlab qolishni quyidagilar amalga oshirishi shart:

yuridik shaxslarga dividendlar va foizlar to'lovchi yuridik shaxslar;

norezident yuridik shaxslarga ushbu Kodeksning 30-moddasiga muvofiq to'lovlarni amalga oshiruvchi yuridik shaxslar.

Daromad (foyda) solig'ini ushlab qolish va budjetga o'tkazish uchun daromad to'lovchi yuridik shaxs javobgardir. Soliq summasi ushlab qolinmaganda daromad to'lovchi yuridik shaxs ushlab qolinmagan soliq summasini hamda u bilan bog'liq jarima va penyalarni budjetga to'lashi shart.

Ushbu moddaning birinchi qismida ko'rsatilgan yuridik shaxslar quyidagilarni bajarishi shart:

soliqni to'lov amalga oshirilgan oy tugaganidan so'ng besh kun ichida budjetga o'tkazishi;

daromad oluvchi yuridik shaxslarning ro'yxat raqami, ularning nomi, daromadining umumiy summasi va hisobot yilida ushlab qolingan soliqning umumiy summasi ko'rsatilgan ma'lumotnomani moliya yili tugaganidan so'ng o'ttiz kun ichida soliq organlariga taqdim etishi, shuningdek daromad oluvchi yuridik shaxslarga ularning talabiga ko'ra yuborishi lozim.⁸

Jismoniy shaxslardan to'lov manbasida ushlab qolinadigan soliq shaxsiy daromad solig'idir. Shaxsiy daromad solig'i mamlakat rezidentlari va norezidentlarining daromadlariga tortiladi. Quyida biz to'lov manbasidan qanday daromad olinishini va jismoniy shaxsning iltimosiga binoan soliqni ushlab qolmaslik mumkinmi yoki yo'qligini batafsil ko'rib chiqamiz.

Shaxsiy daromad solig'i jismoniy shaxslardan to'lov manbasida ushlab qolinadi:

1. Mehnat shartnomasi yoki YaIM bo'yicha korxonada olingan umumiy daromaddan. Ushbu daromadga ish haqi, bonuslar, nafaqalar, kompensatsiya to'lovlari, ta'til to'lovlari va boshqa daromadlar kiradi.

Ish beruvchi shaxsiy daromad solig'ini hisoblab chiqadi va to'laydi;

2. Mulk daromadlari, moddiy foyda ko'rinishidagi daromadlar, sovg'alar, pul mukofotlari va boshqalar.⁹

⁸ Jumaev Sh. (2023) Yirik soliq to'lovchilarga oid soliq ma'murchiligini takomillashtirish masalalari: iqtisodiyot fanlari doktori (PhD) dissertatsiya Avtoreferati. Toshkent.

⁹ Niyazmetov I.M. (2018) Soliqqa tortish mexanizmlarini takomillashtirish orqali soliq tizimi barqarorligini ta'minlash: iqtisodiyot fanlari doktori (DSc) dissertatsiya Avtoreferati. Toshkent.



Daromad to'laydigan shaxs shaxsiy daromad solig'ini hisoblab chiqadi va to'laydi.

O'zbekiston rezidentiga moddiy foyda ko'rinishidagi daromadlarni to'lashda soliq agenti, agar u bilan jismoniy shaxs o'rtasida mehnat munosabatlari bo'lmasa, shaxsiy daromad solig'ini ushlab qolmaslikka haqlidir. Buning uchun shaxsning yozma bayonoti talab qilinadi. Shu bilan birga, u soliqni mustaqil ravishda to'lashi kerak (soliq kodeksining 387-moddasi).

Jismoniy shaxslarning daromadiga solinadigan soliqni to'lov manbaida ushlab qolishni quyidagilar amalga oshirishi shart:

- ishlaydigan jismoniy shaxslarga mehnat shartnomalari yoki fuqarolik-huquqiy shartnomalar bo'yicha to'lovlarni amalga oshiruvchi yuridik shaxslar;
- nodavlat pensiyalarini to'lovchi yuridik shaxslar;
- jismoniy shaxslarga dividendlar va foizlar to'lovchi yuridik shaxslar;
- norezidentlarga ushbu Kodeksning 30-moddasiga muvofiq to'lovlarni amalga oshiruvchi yuridik shaxslar.¹⁰

Jismoniy shaxslarning daromadiga solinadigan soliqni ushlab qolish va budjetga o'tkazish uchun daromad to'lovchi yuridik shaxs javobgardir. Soliq summasi ushlab qolinmaganda daromad to'lovchi yuridik shaxs ushlab qolinmagan soliq summasini hamda u bilan bog'liq jarima va penyalarni budjetga to'lashi shart.

Jismoniy shaxslarning daromadiga solinadigan soliq to'lov manbaida ushlab qolinganda soliq quyidagi muddatlarda to'lanadi:

- daromad to'lovchi yuridik shaxslar tomonidan, ushlab qolinganda soliq summasi shu maqsadlarda pul mablag'lari olish uchun bankka hujjatlar taqdim etish bilan bir vaqtda budjetga o'tkaziladi;
- to'lovni natura holda yoki mahsulotni realizatsiya qilishdan, ishlar bajarish yoxud xizmat ko'rsatishdan tushgan tushumdan to'lovchi yuridik shaxslar tomonidan, ushlab qolinganda soliq summasi to'lov amalga oshirilgan oy tugaganidan keyin besh kun ichida budjetga o'tkaziladi.¹¹

XULOSA

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, ko'pgina mamlakatlarda bo'lgani kabi O'zbekistonda ham to'lov manbaida soliq ushlashning samarali undirilishini ta'minlash, qonunchilikni ixtiyoriy bajarishga ko'maklashish va soliq to'lashdan

¹⁰ Xudoyqulov S.K. (2019) Soliq tushumlarini prognoz qilish metodologiyasini takomillashtirish: iqtisodiyot fanlari doktori (DSc) ilmiy darajasini olish uchun tayyorlangan dissertatsiya. Toshkent .

¹¹ Iskandarov T. A. (2021) Daromadlarni soliqqa tortishda umumdeklaratsiyalash tizimining obyektiv zaruriyati // Oriental Renaissance: innovative, educational, natural and social sciences.



bo‘yin tovlashga qarshi kurashishda soliq ma‘muriyatchiligining o‘rni katta. Soliq ma‘muriyatchiligining muvaffaqiyati hukumatning davlat xizmatlarini moliyalashtirish, iqtisodiy o‘shishni ta‘minlash va adolatli soliq tizimini yaratish qobiliyatiga bevosita ta‘sir qiladi.

To‘lov manbaida soliq ushlashda soliqqa rioya qilish axloqini rivojlantirish hukumatning imtiyozlari doirasidan oshib ketadi va jamiyatga aylanadi. Bu siyosatchilar, pedagoglar, korxonalar va fuqarolarning sa‘y-harakatlari simfoniyasini talab qiladi. To‘lov manbaida soliq ushlanadigan soliq majburiyatlarini bajarish faqat qonuniy zarurat emasligini ta‘kidlash zarur; balki O‘zbekiston aholisining gullab yashnashi va farovonligi uchun jamoaviy kelishuvni o‘z zimmasiga oladi. Bu esa kelajakda to‘lov manbaida soliq ushlashda soliq majburiyatlarini bajarmaslikka barham berib, bugungi kunning zaifliklarini bartaraf etib, istiqbolda porloq kelajak sari yetaklaydi.

O‘zbekistonda to‘lov manbaida soliq ushlash tizimini takomillashtirish fiskal barqarorlikka erishish va iqtisodiy rivojlanish uchun juda muhim bo‘lgan doimiy yo‘ldir. Majburiylikni qo‘llab-quvvatlash, texnologiyalardan foydalanish, manfaatdor tomonlarni jalb qilish va soliq siyosatini doimiy ko‘rib chiqish bilan uyg‘unlashtirgan muvozanatli yondashuvni amalga oshirish orqali O‘zbekiston soliq ma‘muriyatchiligi tizimini yaxshilashi, natijada o‘z fuqarolariga foyda keltirishi va iqtisodiy o‘shishni rag‘batlantirishi mumkin. Bu sa‘y-harakatlarning muvaffaqiyati nafaqat kuchli soliq tizimini, balki butun mamlakat farovonligini oshirishga ham xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi. –T.: “Adolat”, 2020
2. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat‘iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. – Toshkent: O‘zbekiston, 2017. – 104 b.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasining soliq siyosatini takomillashtirish konsepsiyasi to‘g‘risidagi” 2018-yil 29-iyundagi PF-5468-son farmoni
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli O‘zbekiston-2030” strategiyasini tasdiqlash va uni savaraliamalga oshirish tadbirlari to‘g‘risida”gi 2020 yil 6 oktyabrdagi PF-6079 sonli Farmoni
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 30 dekabrdagi “O‘zbekiston Respublikasining “2022 yil uchun O‘zbekiston Respublikasining Davlat



byudjeti to‘g‘risida”gi Qonuni ijrosini ta‘minlash chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-73-son qarori

6. O‘zbekiston Respublikasining qonuni “Soliq ma‘muriyatchiligi takomillashtirilishi munosabati bilan O‘zbekiston Respublikasining ayrim qonun hujjatlariga o‘zgartish va qo‘shimchalar kiritish to‘g‘risida”gi O‘RQ-455-sonli qonuni, 2017 yil 18 dekabr
7. Vahobov A., Jo‘raev A. Soliqlar va soliqqa tortish. Darslik. –T: “Sharq”, 2009. -448 b.
8. Alimardonov M., To‘xsanov Q. Soliq nazariyasi. –T.: “O‘zbekiston Yozuvchilaru yushmasi Adabiyot jamg‘armasi nashriyoti”, 2005. -175 b.
9. Yahyoev Q.A. Soliqqa tortish nazariyasi va amaliyoti. Darslik. –T.: “Fan va texnologiyalar markazi”, 2003. -247 b.
10. Bird, R. (2004). Administrative dimensions of tax reform. *Asia-Pacific Bulletin*, 10, 3– 21.
11. Martinez-Vazquez, J., Sanz-Arcega, E. and Tránchez-Martín, J.M. (2022) Tax Revenue Management and Reform in the Digital Era in Developing and Developed Countries. *International Center for Public Policy Working Paper 22-01* January 2022, Andrew Young School of Policy Studies, Georgia State University, Atlanta, 1-41.
12. Engida T. G., Baisa G. A. (2014). Factors influencing taxpayers’ compliance with the tax system: An empirical study in Mekelle city. Ethiopia. *eJTR*, 12, 433.
13. Maiga, S. (2015) The Impact of Tax Collection in Achieving Revenue Targets: The Directorate General of Taxes of Mali Case Study. *Theoretical Economics Letters*, 5, 403-409. <https://doi.org/10.4236/tel.2015.53046>
14. Алишаева Р., каримова Р. (2023). Как уплачивать налог на прибыль у источника выплаты с доходов нерезидентов // "Norma maslahatchi" gazetasi. URL:
https://buxgalter.uz/publish/doc/text180337_kak_uplachivat_nalog_na_pribyl_u_istochnika_vyplaty_s_dohodov_nerezidentov2
15. Jumaev Sh. (2023) Yirik soliq to‘lovchilarga oid soliq ma‘murchiligini takomillashtirish masalalari: iqtisodiyot fanlari doktori (PhD) dissertatsiya Avtoreferati. Toshkent.
16. Niyazmetov I.M. (2018) Soliqqa tortish mexanizmlarini takomillashtirish orqali soliq tizimi barqarorligini ta‘minlash: iqtisodiyot fanlari doktori (DSc) dissertatsiya Avtoreferati. Toshkent.



17. Xudoyqulov S.K. (2019) Soliq tushumlarini prognoz qilish metodologiyasini takomillashtirish: iqtisodiyot fanlari doktori (DSc) ilmiy darajasini olish uchun tayyorlangan dissertatsiya. Toshkent .
18. Eshonov M.A. (2006) Yuridik shaxslardan olinadigan daromad (foyda) va molmulk soliqlarini takomillashtirish masalalari: i.f.n. ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. – Andijon.
19. Iskandarov T. A. (2021) Daromadlarni soliqqa tortishda umumdeklaratsiyalash tizimining obyektiv zaruriyati // Oriental Renaissance: innovative, educational, natural and social sciences.
20. Burxanov A, Hududlarda mahalliy byudjet daromadlari manbaini kengaytirish yo‘llari (Qashqadaryo viloyati misolida) “iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali №1, Yanvar-fevral.
21. <http://www.lex.uz> – O‘zbekiston Respublikasi qonunlari bazasi sayti
22. <https://www.imv.uz> – Iqtisodiyot va moliya vazirligi sayti
23. <http://www.soliq.uz> – O‘zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo‘mitasi sayti
24. <http://www.stat.uz> – O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi sayti